

Λίγοι συνειδητοποιούν ότι η Κίνα υπήρξε η μόνη πολιτική και οικονομική υπερδύναμη στον κόσμο για εκατοντάδες χρόνια. Ακόμη και το 1820 κατείχε το 30% του

παγκόσμιου ΑΕΠ, περίπου το ποσοστό που σήμερα κατέχουν οι ΗΠΑ.¹³ Το δέκατο ένατο αιώνα, η Κίνα βρισκόταν σε μια παρατεταμένη παρακμή που κορυφώθηκε με την πτώση της Δυναστείας των Qing το 1911, μετά από περίπου τρεις αιώνες εξουσίας. Καθώς διαλύθηκε η Δυναστεία των Qing και στην περίοδο που τη διαδέχτηκε, πολλές ξένες δυνάμεις εποφθαλμιούσαν την Κίνα για αποικία. Αυτό οδήγησε σε μια σειρά από εισβολές ξένων δυνάμεων από το 1840 και μέχρι την προσάρτηση της βόρειας Κίνας από τους Ιάπωνες κατά τον Σινο-Ιαπωνικό Πόλεμο από το 1937 έως το 1945. Η πτώση της Δυναστείας των Qing είχε, επίσης, σαν αποτέλεσμα τον κατακερματισμό της χώρας σε φεουδαρχικά κράτη, όπου οι τοπικοί πολέμαρχοι πολεμούσαν ο ένας τον άλλο για την εξασφάλιση γαιών και πόρων.

Ο Εμφύλιος (1927-1949)

Μέσα στο χάος που επικράτησε μετά την πτώση της Δυναστείας των Qing, δημιουργήθηκαν δύο κύρια πολιτικά Κόμματα: Το Kuomintang, το Εθνικιστικό Κόμμα, το 1912 και το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας το 1921. Τα δύο Κόμματα συνεργάστηκαν μέχρι το 1927. Τότε ο δεξιός στρατηγός Chiang Kai-shek επικράτησε και εκκαθάρισε τους Κομμουνιστές. Έτσι άρχισε ένας Εμφύλιος Πόλεμος που κράτησε περισσότερο από είκοσι χρόνια (παρόλο που οι δύο πλευρές συμμαχούσαν για αρκετά χρόνια στον πόλεμο εναντίον των Ιαπώνων).

Οι Εθνικιστές κατέλαβαν εδάφη στη βόρεια και ανατολική Κίνα από τους τοπικούς πολέμαρχους, ενώ οι Κομμουνιστές υποχώρησαν στις αγροτικές περιοχές. Ο στρατηγός Chiang ηγήθηκε μιας σειράς εκστρατειών για την καταστροφή των Κομμουνιστών και κατά την πέμπτη εκστρατεία το είχε σχεδόν καταφέρει. Αντιμετωπίζοντας την προοπτική της ολοσχερούς συντριβής το 1934, οι Κομμουνιστές, με αρχηγούς τον Mao Zedong και τον Zhou Enlai, ξεκίνησαν τη Μεγάλη Πορεία – μια προέλαση που διήρκεσε ένα χρόνο και κάλυψε αρκετές χιλιάδες μίλια πάνω σε φοβερά δύσκολα εδάφη της Κίνας. (Στο βιβλίο αυτό ακολουθούμε το Δυτικό τρόπο γραφής των ονομάτων, δηλαδή το όνομα πριν το επίθετο, εκτός εάν το Κινεζικό όνομα ενός ατόμου έγινε γνωστό γραμμένο με τον Κινεζικό τρόπο). Από τις ενενήντα χιλιάδες που άρχισαν την Πορεία, μόνο ένα μέρος επέζησε. Οι σκληραγωγημένοι, όμως, αυτοί βετεράνοι, αποτέλεσαν τον πυρήνα αυτού που έγινε αργότερα ο Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός. Το Κομμουνιστικό Κόμμα είχε το χρόνο να ανασυνταχθεί στη Yan'an της απομακρυσμένης βορειοδυτικής επαρχίας του Shaanxi, υπό την αρχηγία του Mao.

Οι Κομμουνιστές και οι Εθνικιστές σταμάτησαν προσωρινά τις εχθροπραξίες μεταξύ τους από το 1936 έως το 1945 για να εκδιώξουν τον Ιαπωνικό στρατό από τη

χώρα τους. Μετά την εκδίωξη των Ιαπώνων, οι εχθροπραξίες συνεχίστηκαν μεταξύ Κομμουνιστών και Εθνικιστών με ανανεωμένη λύσσα. Ο Αμερικανός στρατηγός George Marshall προσπάθησε να διαπραγματευτεί μια ανακωχή, αλλά κανείς δεν ήταν διατεθειμένος να παραχωρήσει εδάφη, και η διαμάχη συνεχίστηκε με μεγαλύτερη ένταση μετά την αποτυχία των συνομιλιών. Αν και η Εθνικιστική Κυβέρνηση είχε μεγάλο στρατό, έλεγχε σημαντική έκταση και ενισχύοταν από τις ΗΠΑ, η οικονομική της κακοδιαχείριση είχε ως αποτέλεσμα υπερ-πληθωρισμό και διαφθορά, πράγμα που υπονόμεισε τη νομιμότητα του Κόμματος και τη λαϊκή υποστήριξη. Ενισχύοντας την πλεονεκτική θέση τους στις αγροτικές περιοχές, οι Κομμουνιστές νίκησαν τους Εθνικιστές το 1949. Οι τελευταίοι με 2 εκατ. περίπου πιστούς υποχώρησαν στο νησί Ταϊβάν. Την ίδια χρονιά, το Κομμουνιστικό Κόμμα που θριάμβευσε, ίδρυσε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας.

Η Αρχική Επιτυχία και το Μεγάλο Άλμα προς τα Εμπρός (1949-1960)

Οι Κομμουνιστές, υπό την καθοδήγηση του Μάο, ανέλαβαν να αλλάξουν ριζικά το νέο έθνος στα πλαίσια ενός από τα πιο μεγαλεπήβολα πειράματα κοινωνικής μεταλλαγής της ανθρώπινης ιστορίας. Εμπλουτίζοντας το Σοβιετικό πρότυπο, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας άρχισε να εφαρμόζει σοσιαλιστικές μεταρρυθμίσεις της οικονομίας, μεγάλης εμβέλειας: Εθνικοποιήθηκε η βιομηχανία, συλλογικοποιήθηκε η γεωργία και άρχισαν πολλά έργα υποδομής μεγάλου βεληνεκούς. Οι Κομμουνιστές ηγέτες της Κίνας εντυπωσιασμένοι από την πρώιμη επιτυχία της Σοβιετικής Ένωσης, καθιέρωσαν το πρώτο πενταετές πρόγραμμα το 1953, για την παρακίνηση γρήγορης εκβιομηχάνισης και οικονομικής προόδου της χώρας.

Η οικονομική πρόοδος της χώρας στα πρώτα χρόνια της Κομμουνιστικής εξουσίας, ενέπνευσε τον Μάο να προσπεράσει τα στάδια ανάπτυξης που οδήγησαν στην πρόοδο των Δυτικών οικονομιών, στο δρόμο τους προς την εκβιομηχάνιση. Το 1958, ο Μάο δημιούργησε το Μεγάλο Άλμα προς τα Εμπρός για να κινητοποιήσει τα άφθονα φθηνά εργατικά χέρια για την παραγωγή χάλυβα. Το προϊόν αυτό ήταν το πιο στενά συνδεδεμένο με την εκβιομηχάνιση μιας χώρας. Για να αποφύγει την εισαγωγή βαρέων μηχανημάτων, οι γεωργοί έπρεπε να εγκαταλείψουν τα χωράφια και να χτίσουν μικρούς φούρνους ατσαλιού στην πίσω αυλή τους, που έβγαζαν χυτοσίδηρο από παλιοσιδηρικά (και σε μερικές περιπτώσεις από γεωργικά εργαλεία). Η εξαγωγή μετάλλου με τήξη, στην πίσω αυλή, γρήγορα επεκτάθηκε και σε άλλους κλάδους. Σύντομα, οι εργάτες στις βιομηχανίες, οι δάσκαλοι και οι γιατροί εγκατέλειψαν τις δου-

λειές τους για να παράγουν παλιοσιδηρικά σε αυτοσχέδιες εγκαταστάσεις. Η ανακατανομή των γεωργών στην ατελέσφορη παραγωγή ατσαλιού, μαζί με τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες, χειροτέρεψε τόσο τα πράγματα που οδήγησε όλη τη χώρα σε εκτεταμένο λιμό.

Το 1960, όταν τελείωσε το Μεγάλο Άλμα προς τα Εμπρός, ο λιμός (που κάποτε αναφερόταν σαν ο Μεγάλος Λιμός προς τα Εμπρός) είχε σκοτώσει 30 εκατομμύρια ανθρώπους και συγκαταλέγεται ανάμεσα στους μεγαλύτερους λιμούς στην ανθρώπινη ιστορία.¹⁴ Αντιμέτωποι με την αποτυχία της πολιτικής του Μεγάλου Άλματος προς τα Εμπρός, οι οικονομικοί πραγματιστές του Κομμουνιστικού Κόμματος, με επικεφαλής τον Yun Chen, τον Shaoqi Liu και τον Xiaoping Deng, τερμάτισαν τα περισσότερα προγράμματα και επανέφεραν τις οικονομικές πολιτικές που είχαν αποφέρει καρπούς πριν από το Μεγάλο Άλμα προς τα Εμπρός.

Η Πολιτιστική Επανάσταση (1966-1976)

Με βάση την επιτυχία που είχαν στην αποκατάσταση της οικονομικής προόδου, οι πραγματιστές όπως ο Chen, ο Deng και ο Liu, βελτίωσαν τη θέση τους μεταξύ των μόνιμων μελών του Κόμματος και του πληθυσμού της χώρας γενικά. Σχεδίαζαν να βάλουν τον Μao σε διακοσμητική θέση, περιορίζοντας συγχρόνως την επιρροή του στον πολιτικό σχεδιασμό. Ο Μao, όμως, είχε άλλα σχέδια και ξεκίνησε τη Μεγάλη Πολιτιστική Επανάσταση του Προλεταριάτου το 1966, κατά την οποία προέτρεπε τους εφήβους –γνωστοί ως Κοκκινοφρουροί– να διατηρήσουν την πρόοδο της σοσιαλιστικής επανάστασης, εκκαθαρίζοντας σε ολόκληρη τη χώρα οποιονδήποτε αντιστεκόταν στο Κίνημα και καταστρέφοντας τα απομεινάρια της ιστορίας της Κίνας πριν την Κομμουνιστική Επανάσταση. Τον Αύγουστο εκείνης της χρονιάς, ο Μao μάζεψε αρκετά εκατομμύρια Κοκκινοφρουρούς και τους ενθάρρυνε να απαλλάξουν τη χώρα από τα εμπόδια εναντίον της σοσιαλιστικής επανάστασης και να αρπάξουν διά της βίας την εξουσία από το μηχανισμό του Κομμουνιστικού Κόμματος.

Ενθαρρυμένοι από τις παραινέσεις του Μao, οι εφηβοί Κοκκινοφρουροί συμπεριφέρθηκαν βίαια σε όλη τη χώρα. Οι υποτιθέμενοι εχθροί του κράτους, συμπεριλαμβανόμενοι και ανώτατοι αξιωματούχοι του Κομμουνιστικού Κόμματος, επαγγελματίες, και οι ίδιοι οι δάσκαλοι των Κοκκινοφρουρών, ταπεινώνονταν ταχτικά και εκτελούνταν από τους Κοκκινοφρουρούς χωρίς ούτε καν εικονική δίκη. Οι Κοκκινοφρουροί ξεκίνησαν, επίσης, να καταστρέφουν συστηματικά κάθε υπόλειμμα του πολιτισμού της Κίνας, λεηλατώντας και κατεδαφίζοντας ναούς και μνημεία και καίγοντας αρχαία κείμενα και έργα τέχνης σε φωτιές στο ύπαιθρο. Ο Μao επαινούσε τις

πράξεις αυτές και έβγαλε διάταγμα με το οποίο απαγόρευε στους αστυνομικούς να επεμβαίνουν για να ελέγχουν τους Κοκκινοφρουρούς. Ο Μάο ξεφορτώθηκε, επίσης, τους πολιτικούς του αντιπάλους, στέλνοντας τον Liu σε στρατόπεδο συγκέντρωσης και εξορίζοντας τον Deng να δουλέψει σε εργοστάσιο. Ο Chen είχε εγκαταλείψει την πολιτική σκηνή προφασιζόμενος λόγους υγείας που κράτησαν μέχρι το θάνατο του Μάο. Για να διατηρηθεί ο άμεσος σύνδεσμός του με τους Κοκκινοφρουρούς, ο Μάο τους προέτρεπε να έρχονται για προσκύνημα στο Πεκίνο για να λαμβάνουν άμεσα οδηγίες και ενθάρρυνση από τον ίδιο, με όλα τα έξοδα καλυμμένα από την Κυβέρνηση. Από την κορυφαία ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος ως το μικρότερο χωριό, το χάος της Πολιτιστικής Επανάστασης άφησε να ξεσπάσει σφοδρή πολιτική πάλη. Οι ανώτατοι αξιωματούχοι της Κυβέρνησης βρήκαν σαν μέσο την Πολιτιστική Επανάσταση για να ξεφορτωθούν τους πολιτικούς τους αντιπάλους, ενώ οι αντιμαχόμενες φατρίες των Κοκκινοφρουρών φιλονικούσαν για την εξουσία. Οι Κοκκινοφρουροί ενθαρρύνονταν ακόμη και να αντικαθιστούν το Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό και να λεηλατούν στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Τον ίδιο καιρό οι στρατηγοί είχαν διαταγή να επιτρέπουν αυτές τις επιθέσεις. Η πολιτική αυτή, όμως, γρήγορα ανετράπη. Το 1968, ο Μάο άρχισε να δημιουργεί μια «θρησκευτική» λατρεία γύρω από το άτομό του, με τη δημοσίευση του «Μικρού Κόκκινου Βιβλίου», μιας ανθολογίας φράσεων που είχε πει, σ' έναν τόμο, για να τα απομνημονεύουν και να τα χρησιμοποιούν σαν σημείο αναφοράς για τις πράξεις τους οι Κοκκινοφρουροί. Τον ίδιο χρόνο, άρχισε και το Κίνημα Εμπρός προς την Ύπαιθρο, κατά το οποίο οι Κοκκινοφρουροί και άλλοι νεαροί διανοούμενοι, επιστήμονες, επαγγελματίες και παιδιά μορφωμένων γονέων στάλθηκαν σε απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές για να «ξαναμορφωθούν» από τους αγρότες. Η πολιτική αυτή που εφαρμόστηκε για μια δεκαετία τουλάχιστον, είχε σκοπό όχι μόνο να μεταδώσει τις αγροτικές αξίες στους διανοούμενους, αλλά και να συγκρατήσει τις αναταραχές υπό την αρχηγία των Κοκκινοφρουρών, και να ξεφορτωθεί, συγχρόνως, πιθανούς πολέμιους των μεταρρυθμίσεων του Μάο. Η Πολιτιστική Επανάσταση και η μετακόμιση σε αγροτικές περιοχές στέρησε στους καλύτερους και στους εξυπνότερους, συμπεριλαμβανομένων και κάποιων από τους πρωτοπόρους επιχειρηματίες που μελετήσαμε, αρκετές επαγγελματικές ευκαιρίες ανάλογες με τις φιλοδοξίες και το ταλέντο τους.

Αν και οι πιο ακραίες πολιτικές ακολουθήθηκαν κατά την περίοδο μεταξύ 1966 και 1968, οι επικεφαλής της Πολιτιστικής Επανάστασης διατήρησαν την εξουσία τους μέχρι το θάνατο του Μάο το 1976. Έτσι, μια ολόκληρη γενιά από επαγγελματίες και διανοούμενους δεν μπόρεσε να ακολουθήσει την καριέρα που ήθελε, ενώ, συγχρόνως, οι βασικές υπηρεσίες που πρόσφερε το κράτος, όπως υγειονομική περι-

θαλψη, παιδεία, και μεταφορά των πολιτών ήταν σε άθλια κατάσταση. Παρόλη την οικονομική και κοινωνική δυσπραγία της Κινεζικής κοινωνίας κατά την περίοδο αυτή, η αναστάτωση που προκάλεσε η Πολιτιστική Επανάσταση είχε σαν αποτέλεσμα μια, εκ των πραγμάτων, αποκέντρωση της λήψης οικονομικών αποφάσεων. Οι μάνατζερ των κρατικών επιχειρήσεων μπορούσαν να τις διευθύνουν εκτός του φάσματος του συγκεντρωτικού σχεδιασμού.¹⁵ Απελευθερωμένες από τη προγραμματισμένη οικονομία, πολλές επιχειρήσεις στην ύπαιθρο αναπτύχθηκαν γρήγορα κατά τη δεκαετία του 1970.¹⁶ Οι κακουχίες της Πολιτιστικής Επανάστασης, όμως, δημιούργησαν και μια γενιά πιθανών πρωτοπόρων επιχειρηματιών που ήταν συνηθισμένοι στη σκληρή δουλειά και στις ταλαιπωρίες, οι οποίοι προτιμούσαν την πρακτικότητα από τη θεωρία, και που ήταν πρόθυμοι να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες. Η Πολιτιστική Επανάσταση, από πολλές απόψεις, καλλιέργησε μια γενιά πρωτοπόρων επιχειρηματιών των οποίων η καταπιεσμένη ενέργεια και ο δυναμισμός ξεχύθηκαν κατά τη διάρκεια των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που ακολούθησαν.

Η Οικονομική Απελευθέρωση (1978-1989)

Μετά την αναταραχή της Πολιτιστικής Επανάστασης, η οικονομία της Κίνας βρισκόταν στο χείλος της αβύσσου. Στο τέλος της δεκαετίας του '70, εν τούτοις, ο Χιαορिंग Deng κατόρθωσε να παραγκωνίσει το διάδοχο που είχε διαλέξει ο ίδιος ο Μao, να σταθεροποιήσει την εξουσία του και να αναδυθεί σαν ηγέτης της Κίνας. Αφού αποκήρυξε την Πολιτιστική Επανάσταση, ο Deng ξεκίνησε μια διπλής όψης προσέγγιση στην αναδιάρθρωση της οικονομίας. Δηλαδή μία στροφή από έναν κεντρικό σχεδιασμό προς ένα σύστημα περισσότερο ελεύθερης αγοράς και ένα άνοιγμα της Κίνας προς την παγκόσμια οικονομία. Η πολιτική ηγεσία της Κίνας εγκατέλειψε την ακριβολογία της ιδεολογίας για να πετύχει αποτελέσματα στη διατύπωση και την εφαρμογή της οικονομικής της πολιτικής. Όπως εύστοχα το έθεσε ο Deng: «Δεν έχει σημασία αν η γάτα είναι λευκή ή μαύρη· αν πιάνει ποντικούς, είναι μια καλή γάτα».

Μια από τις σπουδαιότερες μεταρρυθμίσεις ήταν η δημιουργία τριών Ειδικών Οικονομικών Ζωνών στην επαρχία Guangdong (Shenzhen, Zhuhai και Shaotou) και μιας ακόμη στην επαρχία Fujian. Οι Ζώνες αυτές έφεραν ξένες άμεσες επενδύσεις στην Κίνα και τεχνολογία με την παροχή φορολογικών κινήτρων για κοινοπραξίες μεταξύ Κινεζικών εταιρειών και πολυεθνικών, οι οποίες δημιουργήθηκαν για την εξαγωγή αγαθών που θα έφερναν ξένο νόμισμα. Οι Ζώνες έχαιραν ιδιαίτερων διακρίσεων στην κατάρτιση της εμπορικής πολιτικής τους, των

κανονισμών φορολόγησης, της χρήσης γης και των διαδικασιών έγκρισης επιχειρήσεων και όλα αυτά εκτός της διαδικασίας του κεντρικού σχεδιασμού. Η επιτυχία των πρώτων αυτών πειραμάτων οδήγησε το Πεκίνο να επιτρέψει και σε άλλες επαρχίες να κάνουν το ίδιο και το 1984 προστέθηκαν και άλλες δεκατέσσερις πόλεις. Οι μεταρρυθμίσεις στα κρατικά πανεπιστήμια και στα ερευνητικά ιδρύματα προώθησαν την εφαρμογή νέας τεχνολογίας.

Ο Deng έκανε μεταρρυθμίσεις και στη γεωργία, αντικαθιστώντας τις κολεκτίβες μ' ένα σύστημα που επέτρεπε σε καθένα νοικοκυριό να αποφασίσει τι θα καλλιεργήσει, πώς θα το πουλήσει και να κρατήσει το εισόδημα από την πώληση. Το σύστημα αυτό αποδείχτηκε πολύ πιο επιτυχημένο από τις κολεκτίβες και η γεωργική παραγωγή αυξήθηκε πάρα πολύ. Η συνολική εγχώρια παραγωγή σιτηρών, παραδείγματος χάριν, αυξήθηκε από 305 εκατ. τόνους το 1978 σε 394 εκατ. τόνους το 1988, χωρίς σημαντική βελτίωση της τεχνολογίας που χρησιμοποιήθηκε.¹⁷ Η επιτυχία της γεωργικής μεταρρύθμισης αύξησε το εισόδημα των γεωργών για καταναλωτικά αγαθά και την υποστήριξη περαιτέρω οικονομικών μεταρρυθμίσεων από τους αγρότες. Μια τέτοια καινοτομία ήταν η εμφάνιση επιχειρήσεων σε κωμοπόλεις και χωριά, νέα εγχειρήματα που ήταν ιδιοκτησία κυβερνητικών φορέων και χρηματοδοτούνταν από αυτούς, όπως σχολεία, ή από όλους τους εργαζομένους μαζί που συγκέντρωναν το κεφάλαιό τους για να διασφαλίσουν τις νέες επιχειρήσεις. Αυτή η μορφή οργάνωσης επέτρεψε στους επιχειρηματίες να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση και εργαζομένους στο νέο τους ξεκίνημα. Ο αριθμός επιχειρήσεων κωμοπόλεων και χωριών αυξήθηκε στην Κίνα από 1,5 εκατ. το 1978, σε 19 εκατ. το 1991. Απασχολούσαν πια περίπου 96 εκατ. άτομα και έπαιζαν ζωτικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της Κίνας.¹⁸ Οι επιχειρήσεις αυτές έδωσαν τις πρώτες ευκαιρίες στη νέα γενιά επιχειρηματιών της Κίνας, μεγάλο μέρος των οποίων είχαν υποβιβαστεί σε χειρωνακτική εργασία κατά τη διάρκεια της Πολιτιστικής Επανάστασης.

Συνέχιση της Ανάπτυξης μετά τα Γεγονότα στην Πλατεία Τιανανμεν (Από το 1989 μέχρι Σήμερα)

Ο πραγματισμός του Deng επέτρεψε στην Κίνα να αποφύγει τις ιδεολογικές αντιπαράθεσεις που ακινητοποίησαν την οικονομική πρόοδο κατά τη βασιλεία του Μao. Φυσικά, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι λόγω του μεγέθους της προσπάθειας, η οικονομική μεταρρύθμιση είχε τα πάνω της και τα κάτω της, με την ηγεσία να στέλνει κατά καιρούς αλληλοσυγκρουόμενα μηνύματα ή να εντεί-

νει τον έλεγχο. Η ατζέντα (ημερήσια διάταξη) της οικονομικής μεταρρύθμισης σταμάτησε απότομα όταν οι ταραχές στην Πλατεία Τιανανμεν οδήγησαν στη στρατιωτική καταστολή των διαμαρτυρομένων. Τα γεγονότα της Πλατείας Τιανανμεν επέφεραν διεθνείς οικονομικές κυρώσεις και οδήγησαν την οικονομία της Κίνας σε παρακμή. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ανακατατάξεις στην ύψιστη ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος που πολλοί ερμήνευσαν ως σημάδι για την άνοδο των συντηρητικών, οι οποίοι ενδιαφέρονταν περισσότερο για σταθερότητα παρά για οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

Το 1992, όμως, ο Deng έδωσε νέα ορμή στην πορεία-εξέλιξη της οικονομικής μεταρρύθμισης. Ο Deng, συνταξιούχος επισήμως, περιόδευσε στη Νότια Κίνα ιδιωτικά για να επιθεωρήσει την οικονομία της περιοχής και να βεβαιώσει τη διαρκή κυβερνητική δέσμευση για αλλαγές στην αγορά και άνοιγμα στη διεθνή οικονομία. Η περιήγηση αυτή, που είχε διαφημισθεί ευρέως, ενθάρρυνε τους επιχειρηματίες του νότου και έδωσε στην ακινητοποιημένη οικονομία της Κίνας μια ελαφριά τόνωση. Ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων επιταχύνθηκε και πάλι. Το 1993 η αναθεώρηση του Συντάγματος απαιτούσε την ανάπτυξη μιας «σοσιαλιστικής ελεύθερης αγοράς» στην οποία το Κομμουνιστικό Κόμμα θα κρατούσε την πολιτική εξουσία, ενώ θα ενθάρρυνε μια οικονομία ελεύθερης αγοράς. Κατά τη δεκαετία του '90 έγιναν σημαντικές οικονομικές αλλαγές στην Κίνα, μεταξύ άλλων, μεταρρυθμίσεις πολλών κρατικών επιχειρήσεων, ιδιωτικοποίηση συλλογικών επιχειρήσεων, ενώ ελήφθη η απόφαση να γίνει η Κίνα μέλος της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου (World Trade Organization - WTO). Ο κεντρικός τροφοδότης της οικονομικής προόδου της Κίνας τα τελευταία είκοσι χρόνια ήταν η προοδευτική απόσυρση της κυβέρνησης από την άμεση διαχείριση της οικονομίας.¹⁹ Μετά τη μεγάλη συρρίκνωση του κρατικού τομέα, το επίκεντρο της οικονομίας μετατοπίστηκε στον ιδιωτικό τομέα μέσω ιδιωτικοποιήσεων, νέων επιχειρήσεων, και εταιρειών με ξένη χρηματοδότηση.

Το 2001, οι θέσεις του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος μετακινήθηκαν και πάλι, καθώς ο Jiang, γραμματέας του Κόμματος, παρότρυνε το Κόμμα να στρατολογήσει ανθρώπους των επιχειρήσεων ως μέλη και ανακοίνωσε την αρχή «αντιπρόσωποι τριών» που δήλωνε ότι το Κόμμα πρέπει να αντιπροσωπεύει και τους καπιταλιστές, εκτός από τους εργάτες και τους χωρικούς.²⁰ Η μετάβαση της οικονομίας της Κίνας προς μια σοσιαλιστική ελεύθερη αγορά φαίνεται ότι έχει αποφασιστεί να προχωρήσει μπροστά στο μέλλον.